

Consumptie als burgerplicht?

Johan Albrecht
Senior Fellow

Sparen is goed fout want het economisch herstel blijft uit zolang iedereen op z'n geld blijft zitten. Ga toch shoppen en geef zuurstof aan onze economie. Zo klonk het onlangs nog in het radionieuws terwijl elke oproep tot consumptie als burgerplicht vooral past in de reclameblokken. De klassieke spaarder verdient veel meer respect.

Lang geleden begon het kapitalisme als gevolg van toenemende spaarreserves. Landbouwers, ambachtslieden en kooplieden werkten in Europa langer dan nodig was om te voorzien in de eigen behoeften. Zo konden ze een spaarreserve aanleggen en deze fondsen werden geïnvesteerd in de instituties van de vooruitgang. We danken onze welvaart aan de ijverige spaarders en investeerders van weleer. Voor de Brit Alfred Marshall

(1842-1924), één van de grondleggers van de neo-klassieke economie die veel aandacht besteedde aan de psychologie achter economische fenomenen, was de bereidheid tot extra arbeid en sparen net een teken van beschaving.

Alleen beschaafde mensen konden volgens Marshall weerstaan aan de lokroep van het onmiddellijke consumptieve genot. Primitieve wezens zijn niet in staat rekening te houden met een abstracte toekomst. Nu genieten wordt dan de enige maatstaf. Lang na Marshall blijkt keer op keer uit psychologisch onderzoek dat het aanvaarden van uitstel van beloning net een fundamenteel persoonlijkheidskenmerk is. Wie als vierjarige niet kan weerstaan aan de snoepjes op tafel en zo een grotere beloning mist, kan ook als volwassene amper weerstaan aan onmiddellijke consumptieve bevrediging. Voor Walter Mischel is vrijwillig uitstel van beloning de essentie van emotionele zelfregulering. Niet het zelfbewuste individu maar de impulsieve chaoot consumeert zich diep in de schulden.

Consumptie als burgerplicht?

Marshall merkte ook dat mensen meer sparen dan nodig is voor een riante oude dag. Spaarders weten dat hun nakomelingen later genieten van het opgebouwde vermogen en overstijgen zo het individuele eigenbelang. Spaarders zijn de echte pioniers van de intergenerationele solidariteit en van de duurzaamheid. Net de toekomstige generaties krijgen extra mogelijkheden dankzij eerdere besparingen. Beleidsmakers die duurzaamheid ernstig nemen, zouden het sparen volop moeten aanmoedigen.

Sparen brengt op termijn grote zeer welvaart want financiële activa worden omgezet in vaste activa. Het arme Singapore begon in 1955 onder Lee Kuan Yew met het Central Provident Fund of een mechanisme waarbij loontrekkenden verplicht waren om 5% van hun loon in een individuele spaarrekening te deponeren. De verplichte spaarquote steeg jaar na jaar en is ook vandaag nog zeer hoog. Singapore spaarde alsmaar meer en kon in bepaalde jaren tot 50% van het BBP besteden aan investeringen. In relatief arme landen is er nooit een gebrek aan goede projecten. Singapore is nu één van de rijkste landen ter wereld met een naar onze normen private sociale zekerheid. Een eenvoudige spaarverplichting volstaat om een systeem van sociale zekerheid te laten financieren zonder versturende belastingen op arbeid of op bedrijfswinsten. Niet toevallig volgt China het model van Singapore.

In het land van Marshall wordt intussen niet meer ook gespaard, ook niet door de middenklasse. Tussen 1995 en 2008

daalde de spaarquote van de Britse gezinnen van 10,3% van het beschikbaar gezinsinkomen naar -0,3% van het gezinsinkomen. Marshall zou zich schamen voor dit verlies aan beschaving. Want sinds 1995 steeg het Britse gezinsinkomen behoorlijk fors. In België daalde de spaarquote van 20% in 1995 naar 12,3% in 2008. Andere landen met een sterke daling van de spaarquote zijn Finland, Portugal en Denemarken. Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk zijn dan weer landen met een stabiele tot licht stijgende spaarquote in dezelfde periode. De Europese beschaving blijft nog even overeind... De Britten volgen met hun overconsumptie het twijfelachtige voorbeeld van de Amerikanen. Intussen hebben de Britse gezinnen een uitstaande schuld gelijk aan 110% van het Britse BBP. In de EU bedraagt de gemiddelde gezinsschuld ongeveer 60% van het nationale BBP.

De Britse en Amerikaanse overconsumptie gaf vooral een niet-duurzame impuls aan de economie. De huidige recessie valt samen met de gedwongen zelfregulering van de hyperconsument. De markteconomie zoekt altijd naar een nieuw evenwicht. In enkele landen zal de consumptie in een korte periode 5 à 10% dalen om dan weer langzaam mee te stijgen met de toename van de productieve inkomens. De productie van toegevoegde waarde blijft de bron van welvaart, zo leerde Marshall het aan Keynes.

Johan Albrecht

Senior Fellow

Itinera Institute

Onafhankelijke denktank en doetank voor duurzame economische groei en sociale bescherming.